

Werk

Titel: Herbarium Amboinense, plurimas complectens arbores, frutices, herbas, plantas ter

Jahr: 1750

Kollektion: Zoologica

Digitalisiert: Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen

Werk Id: PPN369547365

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN369547365>

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=369547365>

LOG Id: LOG_0119

LOG Titel: Caput Quintum. Angraecum flavum. Angrec casturi. Angrec hemon. - Vyfde Hoofdstuk. Het geele Angrek

LOG Typ: chapter

Übergeordnetes Werk

Werk Id: PPN369544501

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN369544501>

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=369544501>

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

CAPUT QUARTUM.

Angræcum quintum. Angrec kring-sing kitsjil.

Quinta species est minor subdivisio majoris seu primæ, sed ob ejus varietatem peculiare ipsi tribui caput. Primo autem magnum gerit foliorum fasciculum, qui peculiari etiam crescit modo, cuncta enim folia sese invicem amplectuntur, quatuordecim & quindecim pollices longa, binos lata, & apex quam maxime bifidus est, cujus unus angulus longior est. Ad latera hujus fasciculi ex ipsa radice caulis oritur florifer, rotundus, firmus, quatuor pedes longus, cui flores insident vagi, ac vicissim supra sese invicem incurvis in pedunculis.

Flores sunt uti primæ speciei, sed minores, magisque aperti, ex quinque petalis constantes, externe purpurei, seu læte purpurascens, interne lutei, sanguineis maculis notati, seu crassis characteribus distincti, quorum quidam rotundi instar guttarum, alii oblongi sunt, quidam etiam in medio luteam gerunt maculam. In centro colliculum cassidem referens locatur, utrimque angulosum, seu bina cornicula gerens, album, & ad basin purpureum, ante hoc aliud incurvum conspicitur corniculum, interne sulcatum, superius purpurascens, inferius luteum. Oræ crassorum petalorum plerumque inflexæ sunt, ac floris inflexi capitulum purpurascit. Flos ipse in Amboina inodorus est, sed in Baleya odorem fundit, si media cassis aperiatur. Characteres hujus floris ad ortum foliorum adparent oblongi & striati, superius lati, angulosi, ac quidam luteum formant circulum.

Fructus sunt oblongæ filiquæ, hexagonæ, tres quatuorve digitos longæ, unum crassæ, intus repletæ farina lutea instar prioris.

Nomen. Latine *Angræcum quintum*, sive *Angræcum scriptum minus*; Malaice & Baleyce *Angrec kring-sing kitsjil*.

Locus. In litore crescit in *Mangio caseolari*, seu *Waccat*, ubi aliquando tam longe suis dependit flagellis, ut aquam tangant, hæ enim arbores maris fluxu in aqua locantur, & refluxu in terra sicca, hinc puto Malayenses hunc florem vocare *Renda casiam*, h. e. devotus & pauper, quum tam humiliter dependunt, abscissus etiam diu in domo servari potest, Baleyeses hanc cum prima specie in arboribus *Sajor pæti* plantant, ubi luxuriose crescunt, quod sequenti peragunt modo. Totum abscindunt caudicem a matrice trunci cum parte ipsius corticis, quem dein colligant funibus Gomuto in crassis ramis istarum arborum, & externe obliniunt cæno, quum ipsis increscit.

CAPUT QUINTUM.

Angræcum flavum. Angrec casturi. Angrec bemon.

Sextum, septimum, octavum, nonum, & decimum *Angræcum* luteos gerunt flores, nullis vel paucis admodum characteribus notatos, a prioribus in eo differunt hæ species, quod folia nullos peculiare formant fasciculos, sed ipsi florifero insident cauli vel ad ejus latus, qui in ramulos etiam distinguuntur. Harum plurimæ sunt species, quarum binas hoc in capite describam.

Primo. *Angræcum sextum moschatum sive odoratum*, sese figit arborum corticibus per multas crassas & albas fibrillas, ex quarum congerie unus alterve sese erigit caulis, tres pedes altus, cujus inferior tertia pars foliis vestita est, vicissim & dense supra sese invicem locatis in binis fere ordinibus, unum in alterius sinu locatur, suntque crassa & firma, fere instar illorum Sedi majoris, quatuor pollices longa, binos lata digitos, sine nervis & venis, excepto quod inferior ipsorum pars sit sulcata.

Apex

VIERDE HOOFDSTUK.

Het vyfde Angrek.

De vyfste zoorte is een kleine onderzoorte, van de groote of eerste, dog wegens baare verandering heb ik baar een byzonder hoofdstuk gegeven. Het heeft voor eerst een groote bos bladeren, die ook byzonder groeit, alle in malkanderen staande, en malkanderen omhelzende, veertien en vyftien duimen lang, twee breed, vooren is de spits merkelyk in tweeën gekloven, en daar van de eene boek langer. Ter zyden van deze vergadering uit de wortel zelfs komt een bloemdragenden steel voort, rond, styf, vier voeten lang, daar aan de bloemen wat ydel staan, en met beurten boven malkanderen, op kromme steelen.

De bloemen zyn gelyk die van de eerste zoorte, dog kleinder, en meer geopen, van vyf blaadjes gemaakt, aan de buitenzyde peers of licht-purper, binnen geel, met bloed-roode droppen, of dikke characteren, waar van sommige rond, als droppen, sommige langwerpig zyn, sommige hebben ook in de midden een geel plekje. In de midden staat een helmken, ter wederzyde twee boekjes, als boortjes hebbende, wit met purpere linien, voor 't zelve staat een ander krom boortje, binnen geel, boven purper-verwig, beneden geel. De randen van de dikke blaadjes zyn gemeenlyk omgebogen, en den knop van de omgebogene bloeme is purper-verwig. De bloem heeft in Amboina geen reuk, maar wel op Baly, als men het middelste helmken opent. De characteren van deze bloem zyn by den oorsprong der bladeren lankwerpig, als streepen, na vooren toe breed, boekig, en sommige een geel cirkeltje besluitende.

De vrugten zyn langwerpige bouwen, seskantig, drie en vier vingeren lang, een dik, met geel meel van binnen als aan 't voorige.

Naam. In 't Latyn *Angræcum quintum*, sive *Angræcum scriptum minus*; in 't Maleits en Baleits *Angrek kring-sing kitsjil*.

Plaats. Het wast op strand op 't Mangium caseolare, of *Waccat*, daar 't zomtyds met zyn steelen zoo lang afhangt, dat ze aan 't water raken, want deze bomen staan met de vloet in zee-water, en met de ebbe droog, ik gisse, dat de Malysers daarom deze bloem *Renda casian* noemen, dat is demoedig, en arm, om dat ze zoo nederig afhangen. De afgesneedene kan men ook lang in huis bewaren. De Balyers planten deze en de eerste zoorte veel op de bomen van *Sajor poeti*, daar ze weelderig op komen, het welk ze aldus verrigten. Zy snyden den geheelen stok van den moederstam af, met een gedeelte van deszelfs schorsse, dan binden ze den zelve met touwen van Gomuto op de dikke takken van voornoemde bomen, en bestryken 't van buiten met slijk, zoo groeit by daar aan vast.

VYFDE HOOFDSTUK.

Het geele Angrek

De sesde, zevende, agtste, negende, en tiende zoorte van *Angrek* zyn die geene, die geel van bloemen zyn, en geene of weinige characteren hebben, van de voorgaande daar in verschillende, dat de bladeren geen byzondere bossen maken, maar aan of ter zyden van de bloemdragende steel staan, die zig ook in takken verdeelt, hier van heeft men veelderlei zoorten, waar van wy twee in dit hoofdstuk beschryven zullen.

I. *Angræcum sextum Moschatum sive odoratum*, begt zig mede aan de schorsse der tomen vast, met veel dikke, en witte vasingen, uit welkers klomp een of twee steelen opschieten, drie voeten hoog, wiens onderste derde-part bekleed is van bladeren, met beurten dicht boven malkanderen staande, schier in twee ryen, het eene in 's anderen schoot, dik en styf, schier als die van *Donderbaart*, vier duimen lang, twee vingeren breed, zonder nerven en aderen, behalven dat men aan de binnenste zyde een geute ziet.

De

Apex etiam ipforum bifidus est, ac superior dimidia pars semper paulo longior est, supra hæc caulis crascescit, ventricosus ac striatus est, digitum crassus, & quatuor pollices longus, reliquum pennam crassum est, non vere rotundum, & in articulos inæquales distinctum, atque in tres quatuorve ramulos laterales divisum.

Flores peculiarem itidem habent formam, primo enim gerunt bina oblonga petala, spadulis Chirurgorum similia, superius retroflexa, & parum circinnata, minorem digitum longa, dein tria latiora petala in triangulo locata & extensa conspiciuntur, primo pallida, seu ex viridi colore flava, uti flos *Cananga*, dein penitus lutea, ac parum striata, sine ullis characteribus, sed ad unum latus aliquando purpureis lineis notata, in centro aliud conspicitur petalum, ad latus in quatuor angulos seu articulos distinctum, ac complicatum instar caliculi, albens cum purpureis lineis, eleganter variegatum, & ad ejus superiorem partem medium crassum erigitur pistillum cum germine luteo. Matutino tempore, ac cum flos modo apertus est, satis gratum fundit odorem fere instar *Narcissorum*, seu in hisce terris instar florum *Tanjong*, qui debilis quidem est, sed tamen penetrantior, quam in aliis *Angraci* speciebus.

In *Balea* gratiorem spirat odorem, unde & fabulantur *Dewa*, qui ipforum Deus est, & aliis Indicis gentilibus *Dewata*, *Lewata*, *Rewata*, & *Rewa* dicitur, nocte hunc visitare florem, ac pauxillo *Musci* vel *Zibetum* oblinire, unde & suum obtinuit nomen. Caulis florifer non recte excrescit ex foliorum fasciculis, sed sæpe inter ad ipforum latus, acsi ipsi inpositus esset.

Fructus priorum more ex floribus inferiore parte formatur, brevior quam in prioribus speciebus, sesqui pollicem longus, unum crassus, trigonus, sed quodvis latus aliud minus gerit dorsum, coloris viridis, intus repletus farina lutea villosa, ficcum diu superius fustinens florem emarcidum.

Nomen. Latine *Angracum sextum moschatum*, sive odoratum; Malaice & Bengalice *Angrec casturi*, quum muscum spirat. Apud Ternatenses omnes fere species idem obtinere nomen cum præcedenti *Saja boki* & *Saja ngawa ngawan*. Hæc vero species maxime convenit cum *Helleborine recentiorum*, quum folia ad caulem gerat, quæ pusilla sunt.

Locus ejus naturalis est in arboribus *Waccat*, seu *Mangio caseolari*, & *Limonis*, quæ in Amboinensium hortis silvestribus crescunt.

Secundo. *Angracum septimum* eadem fere gerit folia, sed paulo majora, quinque & sex pollices longa, tres lata, vicissim & arcte supra sese invicem posita, tribus obscuris nervis longitudinalibus striata, quorum medius fulem format. Plerumque ad latus fasciculorum foliosorum caulis erigitur florifer, ulnam seu binos pedes longus, inferius quoque ventricosus, superius vix pennam crassus, lignosus, rotundus, fuscis lineis striatus, cui flores insident vagi, sed multi supra sese invicem longiusculis in petiolis.

Flos volantem æmulatur crabronem, ex quinque constans petalis, quorum supremum antrorsum incurvatum est, & dorsum repræsentat, bina alia alas æmulantur, ac bina alia lateralia breviora sunt, ac medium tegunt, quod binas gerit lamellas laterales, quæ medium complectuntur pistillum, exteriora petala parum striata sunt, instar floris *Canangæ*, externe lutea, interne crocea instar floris *Tsjampaccæ*, cassis vero oram gerit linguæformem extrorsum flexam, ac purpureis lineis striatam. Inferior floris pars in cornu terminatur instar *Delphinii*, caput crabronis formans, fere absque odore.

Fructus tenuior & longior est præcedenti, vix digitum crassus, ac sex costis striatus, interne repletus ordinaria lutea medulla.

Flos diu viget, donec inferior pars crascescit, tum sese claudunt exteriora petala, ac cassidem tegunt, quæ jam rubet. Floret mensibus pluviosis. Sapor foliorum est acidulus, ac quodammodo salus, dentes hebetans.

Nomen. Latine *Angracum septimum*; Malaice *Angrec tsjampacca*.

Locus. In litore crescit in dictis *Mangiis*, aliisque, quæ in aqua salsa proveniunt.

De spitze is in twee gekloven, en de voorste helft altyd wat langer, boven dezen begint den steel buikig, en gestreept te werden, een vinger dik, en vier duimen lang, de rest is een schaft dik, niet regt rond, en in ongelijke leden, boven in drie of vier zydetakken verdeelt.

De bloemen hebben nu weder haar byzonder fatsoen, want voor eerst heeft ze twee lange smalle blaadjes, de spadulen der Chirurgyns gelyk, aan 't bovenste eind agterwaarts gebogen, en wat gekruld, een kleine vinger lang, daar na staan drie breedere blaadjes in een drieangel uitgebreid, eerst bleek of groen-geel, gelyk de bloem *Cananga*, daar na regt geel, en een weinig van onderen op gestreept, en zonder characteren, of zomtyds aan de eene zyde met purpere linien, in de midden ziet men een ander blaadje, ter zyden in vier hoeken of leden verdeelt, en t'zamen gebogen als een kelkje, wit-agtig met purpere linien schoon geschildert, en aan deszelfs bovenzyde staat het middelste dikke pilaartje met een geel hoofdeke. In de morgenstond, en als de bloeme eerst open gaat, heeft ze eenen redelyken zoeten reuk, schier als *Narcissen*, of hier te land de bloemen *Tanjong*, wel slap, dog sterker dan aan andere *Angreks*-soorten.

Op *Baly* is ze nog lieflyker van reuk, wesbalven ze fabuleeren dat *Dewa*, 't welk bunnen *God* is, by andere Indise Heidenen *Dewata*, *Lewata*, *Rewata*, en *Rewa* genoemt, s'nachts deze bloeme bezoeken, en met een weinig *Muscus* of *Civet* bestryken, waar van ze baaren naam heeft. De bloemdragende steel schiet niet regt uit de vergadering der bladeren, maar dikwils tusschen dezelve ter zyden uit, als of by daar in gesteecken was.

De vrugt werd na de voorige manier uit den voet der bloem geformeerd, korter dan aan de voorgaande soorte, anderhalve duimen lang, een dik, driezydig, dog ieder zyde heeft nog een mindere rugge, gras-groen, binnen met een geel vlokkelig meel, behoudende de drooge bloeme lange boven op.

Naam. In 't Latyn *Angracum sextum Moschatum*, sive odoratum; in 't Maleits en Baleits *Angrec casturi*; om dat het na *Muscus* ruikt. By de Ternatanen hebben ze meest alle eenen naam met de voorgaande *Saja boki*, en *Saja ngawa ngawan*. Deze soorte komt meest met de *Helleborine recentiorum* over een, om dat ze haar bladeren aan den steel draagt, en klein zyn.

Plaats. Zyn zitplaats is op de bomen *Waccat*, of *Mangium caseolare*, en *Lemoen-bomen*, die in der Amboinenschen bos-tuinen staan.

II. *Angracum septimum* heeft schier diergelyke bladeren, of wat grooter, vyf en ses duimen lang, drie breed, met beurten digt boven malkanderen geschildert, met drie donkere zenuwen, in de lengte gestreept, waar van de middelste een geute maakt. Ordinaris ter zyden uit van deze vergadering, spruit een bloemdragende steel, een elle, of twee voeten lang, beneden mede wat buikagtig, boven schaars een schaft dik, boutagtig, rond, met bruine linien gesprekkeld, daar aan de bloemen staan, wat ydel, dog veel boven malkander, op langagtige steelen.

De bloeme gelykt een vliegende borstel, gemaakt van vyf blaadjes, waar van het bovenste wat voorwaarts gekromt staat, en den rugge verbeeld, de twee andere willen de vleugels zyn, twee andere ter zyden zyn korter, en bedekken een middelblaadje, 't welk twee lappen heeft aan de zyde, die het middelste pilaartje besluiten, de buitenste bladeren zyn wat gestreept gelyk de bloeme *Cananga*, buiten geel, binnen boog-geel, gelyk de bloeme *Tsjampacca*, het helmke heeft een rand als een tonge, uitwaarts gebogen, en met purpere linien gestreept. Het onderste van de bloem eindigt in een boorn, gelyk *Ridderspooren*, uitmakende het hoofd van een borstel, schier zonder reuk.

De vrugt is dunder, en langwerpiger dan aan de voorgaande, schaars een vinger dik, en met ses ribben gestreept, binnen met het gewoonlyke geele meel gevult.

De bloem blyft lang in haar vigueur, tot dat de voer begint dik te werden, dan sluiten haar de buitenste blaadjes, en verbergen het helmken, 't welk nu al rood geworden is. Het bloeit in de regenmaanden. De smaak der bladeren is zuuragtig, met brakheid gemengt, en maakt de tanden stomp.

Naam. In 't Latyn *Angracum septimum*; in 't Maleits *Angrec tsjampacca*.

Plaats. Het wast mede op strand op de voornoemde *Mangi* bomen, en andere, die in 't zout water of zoute kreeken staan.

Tabula Quadragesima quinta

Angræcum exhibet flavum, seu septimum, quod hoc in capite pro secunda specie describitur.

CAPUT SEXTUM.

Angræci flavi reliquæ species.

Angræcum octavum sive furfum magis extensas gerit radices priore, & laxè ex arboribus dependet, folia eodem modo in binis locantur ordinibus, octo & novem pollices longa, vix unum lata, & bifida, sine nervis excepto medio sulco, saporis præcedentis. Caulis florifer tam in summo quam ad latera excrescit, ac ultimus fibrillas radicales emittit deorsum, quæ arborum corticibus sese infigunt.

Medius seu summus caulis ventricosus quoque est, ita ut inter ortum & ventrem semper tenuior sit, quod de omnibus Angræcis intelligendum est, quorum caules ventricosi sunt.

Flores in extenso excrescunt corymbo, in longiusculis & sordide albis petiolis, ex quinque constantes petalis, ample aperti, & instar semi lunæ inflexi, quidam etiam circinnati sunt, magnitudine florum *Angræci tertii* seu rubri, externe flavi, interne obscure rufi, seu rufescentes, ad oras lutei, saporis dulcis, sed fatui, atque etiam canini instar Satyriorum. In floris centro petalum erigitur dentem æmulans, pallide luteum, inferius binas gerens albas lamellas, in brevem desinens bursulam ab inferiore parte, ante illas pistillum locatur flavum, cum binis albis foliolis. Abscissi caules ac flores diu in domo servari possunt.

Fructus *Angræci furvi* sunt siliquæ hexagonæ, palmam latæ & longæ, digito crassiores, in sex dorsa distinctæ, intus repletæ medulla simili flava & pilosa, cui tenuis ac flava adhæret arena. Ubique inter & post folia longas & sinuosas emittit radices chordatas, rotundas, binos pedes longas, ac pennam crassas, lentas, & infragiles, superius bifidas ac trifidas.

Nomen. Latine *Angræcum octavum* & *furvum*; Malais *Angrec kitsjil glap*.

Locus. In dictis crescit *Wackat arboribus*, tam in viridibus ipsarum truncis, quam in deciduis & semi putridis ramis, non facile transplantari potest ob diffusas radices, uti neque *Angræcum album*.

Angræcum nonum minima gerit folia, vulgari nostrati *Sempervivo* similia, digitum circiter longa, ac vix binos lata, sine nervis, excepto obscuro sulco, ad apices non multum fissa, crassa, & firma, ingrati acidi saporis. Caulis folia producit sub iis aliquando ventricosus est, non angulosus vel striatus per longitudinem, sed transversaliter in obscuros articulos distinctus est. Caules floriferi tam superius, quam ad latera excrescunt, ac flos potissimum cum illo sextæ speciei convenit, sed plerumque minor est, ita ut minor ejus videatur esse species. Petala enim quinque exteriora pallide lutea sunt, cum læte purpureis lineis. Cassis ejus albicat cum purpureis lineis, & inferius terminatur in cornu uti in *Delphiniis*, ante meridiem gratum hi flores spargunt odorem, sed debilem, convenientem cum illo floris *Orchidis*, seu in hisce terris cum flore *Bonga tanjong*.

Caules hujus plantæ primarii non ultra tres pedes alti sunt, alique caules crescunt more *Daun sebat*, ad articulos parum fusi, in silvestribus crescit arboribus circa *Capaham*, floret *Novembri* ac *Decembri*. Hæc species peculiariter *Angrec Lemon kitsjil* vocatur, quum æque ac major in *Limonis* amat crescere.

Angræcum decimum & *angustifolium*, angustissima gerit folia, in *Canariis* crescens, quæ sunt crassa, & angusta instar siliquarum *Catjang tsjina*, sex septemque pollices longa, non rotunda, sed plana, pennam lata, quæ undique circa rectum locatur caulem. Flos minimus est, ac bini tresve simul ex foliorum alis excrescunt, flavi, ex quinque petalis constantes, quorum bina superiora & angustiora prominent, cum casside purpurea interna.

Fructus

De vyf en Veertigste Plaat

Vertoont het *severde*, ofte het *geels Angrek*, het geen voor de tweede soort in dit Hoofdstuk beschreeven wert.

SESDE HOOFDSTUK.

De overige soorten van het geele Angrek.

Angræcum octavum sive Furfum, heeft uitgespreider wortelen dan het voorige, en bangt losselyk aan de bomen, de bladeren staan op dezelfde manier in twee rygen, dog zyn agt en negen duimen lang, schaars een breed, ook aan de spitzen in twee gekloven, zonder nerven, behalven de middelste geut, van de voorrige smaak. De bloemdragende steel schiet zoo wel boven op als ter zyden uit, en de laatste schieten eenige wortelen of vasselingen uit na beneden, die zig mede in de scborste des booms begten.

De middelste of hoofdsteel is mede buikagtig, zoodanig dat hy tussen den oorspronk, en den buik altyd dunder is, 't welk men van al de Angreks verstaan moet, wiens steelen een buik hebben.

De bloemen komen aan een uitgebreiden tros, op langagtige vuil-witte steelen, uit vyf blaadjes gemaakt, wyd geopend, en halvemaans gewys gebogen, zommige ook gekruld, in de grootte van *Angræcum tertium* of *Rubrum*, buiten geelagtig, binnen donker, ros of rookverwig, aan de kanten geel, van een zoeten dog slapen reuk, en daar by wat bondsagtig, de *Satyria* gelyk. In de midden staat een blaadje als een tant, bleek geel, en beneden met twee witte lapjes, van onderen eindigende in een korte beurse, voor hen staat een pilaartje of ambeeldje, mede geel; en tussen beide twee witte blaadjes. De afgesneedene steelen en bloemen kan men ook lange in huis bewaren.

De vruchten van *Angræcum furvum* zyn seshoekige bouwen, een band breed, en lang, ruim een vinger dik, in ses ruggen verdeelt, binnen met diergelyken geel en baarig merg, daar aan geel en syn zand bangt. Het schiet over al tussen, en agter de bladeren zyn lange en bogtige wortelen, als enkele snaren, rond, twee voeten lang, zoo dik als een schaft, taai en onverbreekelyk, van vooren in twee of drie zig verdeelende.

Naam. In 't Latyn *Angræcum octavum* en *Furvum*; in 't Malais *Angreck kitsjil glap*.

Plaats. Het waft op voornoemde *Wackat-bomen*, zoo wel op groeiende stammen als afgevallen, en half verrotte takken. Het laat zig niet wel verplanten wegens zyn verspreide wortelen, gelyk ook het *Angræcum album*.

Angræcum nonum heeft de kleinste bladeren, ons gemeen *Sempervivum* gelyk, omtrent een vinger lang, en schaars twee breed, zonder zenurwe, behalven een donkere geute, aan de spitzen niet veel gekloven, dik, en styf, onliefselyk zuur van smaak. De bladdragende steel heeft zomtyds onder de bladeren een langwerpigen buik, niet geboekt of gestreept in de lengte, dog over dwers in donkere leden verdeelt. De bloemdragende steelen komen zoo wel boven als ter zyden uit, en de bloeme gelykt meest na de zesde soorte, dog doorgaans kleiner, zoo dat het maar een kleine soorte daar van schynt te zyn. Want de vyf buitenste blaadjes zyn bleek-geel met ligt-peerse linien. Het helmke is witagtig met purpere linien, en eindigt beneden in een hoortje gelyk *Ridderspooren*, voor de middag geven ze een liefslyken reuk van haar, dog swak, die over een komt met de bloem van *Orchis*, of hier te land *Bonga tanjong*.

De hoofdsteele van 't kruid zyn maar drie voeten hoog, en de andere steelen wassen op de manier van *Daun sebat*, by de leden een weinig bruin, het waft op wilde bomen omtrent *Capaha*, bloeit in *November* en *December*, dit werd in 't byzonder *Angrek lemon kitsjil* genaamt, om dat het zoo wel als het groote geerne op de *Limonen-bomen* waft.

Angræcum decimum en *Angustifolium* is de alder-smalste soorte, meest op de *Kanary-bomen* wassende, met dikke smalle bladeren, als bouwen van *Catjang tsjina*, ses en zeven duimen lang, niet rond, maar plat, een schaft breed, dewelke rondom den regten steel staan. De bloem is zeer klein, twee of drie by malkanderen uit den schoot der bladeren, bleek-geel, van vyf blaadjes, waar van de twee bovenste en smalste over hangen, met een purper helmke van binnen.

De